

Grisarnas kulturhistoria

Återutgivning av text från 1926

En publikation från
e-boksbiblioteket.se

Grisarnas kulturhistoria.
Återutgivning av text från 1926

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-505-4

Copyright © 2019 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.

Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

I den här e-boken får du många spännande anekdoter i hur man sett på grisen/svinet genom årtusendena.

Du får bland annat läsa om den franske kungen som dödades av en gris, hur man bland superrika under medeltiden hade små griskuldingar som husdjur i stället för knähundar.

Den här texten publicerades ursprungligen i mars år 1926 "Vy och revy Göteborgs Morgonposts veckobilaga" med titeln "Ur våra grissars kulturhistoria".

Texten publicerades anonymt.

Eftersom den här texten skrevs i början av 1900-talet så innehåller den mått, ord och personer som inte är så bekanta i dag. Därför har vi kompletterat originaltexten med en kortfattad ordlista.

I den här e-boken publicerar vi originalets text ordagrant och helt utan ändringar, alla namn, uttryck och till och med felstavningar har behållits.

Våra grisars kulturhistoria

Den här texten publicerades ursprungligen i mars år 1926 "Vy och revy Göteborgs Morgonposts veckobilaga" med titeln "Ur våra grisars kulturhistoria". Texten publicerades anonymt.

Våra tama svins gång genom tiderna skildrar i kuriösa och lustiga drag E. Descartes i en artikel i en tysk tidning, som väl här kan vara värd ett referat.

"Habent sua fata libelli", säger ett gammalt känt latinskt ordspråk. I likhet med böckerna ha också våra tama svin sin historia. Vi veta att dessa människosläktets betrynade vänner på grund av sitt goda fläsk redan under det fjärde årtusendet f. Kr. voro högt värderade och i massa uppföddes i det gamla Kina. Detta kinesiska svin härstammade från den i Sydasiens hemmahörande art, som på latin heter *sus vittatus*, och en nära släkting till detta hörde också i faraonernas rike alltsedan det tredje årtusendet till husdjuren. Förmodligen på grund av semitiskt inflytande ansåg man i Egypten svinet vara så orenligt, att man under flera sekler försmådde äta dess kött och endast använde det till att nedböka sådden på åkrarna. Från Egypten kom svinet över till Europa och i Hellas och Rom fick det en bättre lott. Man behöver

bara påminna om med vilken högaktning Homeros i sin Odysseé talar om Eumeos' svinaherdar och deras vittandade skyddslingar och huru romarna vid sina kalas gingo så långt att de dukade upp helstekta svin, ur vilkas buk, då förskärarekniven sattes in, sångtrastar flögo ut. Kejsar Alxeander Severus lär ha varit så förtjust i svin, att han vid sina middagsmål brukade roa sig med att åse lek och slagsmål mellan spädgrisar.

Att även svinet hos mellersta Europas folk mycket tidigt kunde glädja sig åt en hög uppskattning bevisar redan de myckna benrestererna av det s. k. torvsvinet, som man funnit i bronstidens pålbyggnader i Schweiz. Storätare och finsmakare på fläsk måtte också våra germanska förfäder ha varit, att döma av myten om den gudomlige galten Särimmer, som, fast dagligen slaktad, åter lever upp för att asarna aldrig skola behöva sakna sin livrätt. Men alldeles bortsett från förhistoriska fynd av svinknotor talar för en mycket tidig svinavel, på tysk botten den omständigheten att det kejsertida Roms rika frossare från Westfalen läto importera skinkor och sannolikt även korv. Men som vildsvin ej ha ett lika välsmakande kött kan man därav sluta, att avel av tama svinraser redan måste ha idkats i dessa trakter.

I vilken grad våra germanska anor värderade produkterna av sin svinavel framgår bl. a. därav att de första kristna missionärerna av tysk härkomst vid sin översättning av bibeltexten om nattvarden icke bättre tro sig kunna återge ordet påskalamm än genom att bruka det gammalhögtyska ordet "frisking", varmed tidigare även en ung digris betecknades. Och huru denna om nästan komisk förefallande översättning motsvarat tänkesätten i det forna Westfalen bevisas av en gammal glasmålning från 1300-talet i den vackra gothiska kyrkan i Soest. Där sattes inte bara en rökt skinka fram på bordet framför

Kristus, utan bakom ser man en tjänare inbärande ett svinhuvud med en citron i munnen. På likartat vis finner man nattvardsscenen framställd på en väggmålning i den gamla kyrkan i Herringen i närheten av Hamm i Westfalen.

Ännu vore mycket att berätta om vilket värde våra förfäder satte på de korpulenta och borstiga djuren, men det må vara nog att hänvisa till det i Tysklands medeltid vanliga bruket med Antonius-svinet. Denna efter skyddshelgonet benämnda gris inköptes årligen på allmän bekostnad av kommunen, fick efter hjärtans lust fritt promenera omkring överallt, utfodrades allestädes och hade sin stia — i kyrkan. På Sankt Antonius' dag den 19 januari blev den slaktad, styckad och kyrkan utdelad till fattiga, måhända en reminiscens av att svinet hos flertalet germanska stammar varit det vanligaste offerdjuret.

Men man må inte tro att svinet bara bland germaner hållits i en sådan ära. Även Frankrike hade fordom sina Antonius-svin. När Filip, Ludvig den tjockes son, år 1113 bröt nacken av sig, medan en gris sprungit mellan benen på hans häst, utfärdade magistraten i Paris ett förbud mot att svinen fingo löpa omkring på gatorna. Men mot detta protesterade abbedissan och nunnorna i St. Antoniusklostret mycket energiskt. De menade att helgonets ära kränktes, om man gjorde intrång på hans svins gamla goda privilegier. Och vad skall man säga om att damerna i Bayonne ännu för tvåhundra år sedan enligt en resebeskrivning av grevinnan d'Aunoy i stället för knähundar hade smågrisar.

Alldeles specifikt uppskattade blevo också svinen på Calabriens solstekta berg. I sin predikan lär där en munk hänryckt ha utropat: "Se il porco avess l'ali s'arebbe simile al angelo Gabriela" (om svinet hade vingar, så skulle det bli likt ängelen Gabriel). Därför tillåtas

också alla dessa halvänglar att löpa omkring överallt på gatorna och sticka sina trynen in genom dörrarna till alla värdshus och kaféer, ibland t. o. m. in i kyrkan. I några bondhus fann man för femtio år sedan under den äkta sängen alltid en liten kätte för digrisarna. Och när en so skall grisa, så är de sed och bruk att bondhustrun beder: "Heliga jungfru, låt min sugga lyckligt nedkomma (figliare!) med sju grisar, tre manliga och fyra kvinnliga. Djävulen till trots vill jag offra en av dem åt den helige Antonius."

Sannerligen, svinet behöver i Calabrien inte beklaga sig över sin sociala ställning, i synnerhet om det kunde förstå det där vanliga ordstävets: "Miegliu e crisciari u puorco, ca un figlio". (Det är bättre att uppföda ett svin än en son).

"Schwein haben" är ett tyskt uttryck för att ha tur, och det talar högt om svinets goda anseende.

Viktiga ord och personer

Alexander Severus.

[208–235] Romersk kejsare från år 222 tills sin död 235. Tog över makten vid 18 års ålder när hans kusin mördades. Ledde riket under en av dess fredligaste perioder. Mördades till slut av missnöjda soldater.

Antonitorden.

En klosterorden som främst ägnade sig åt sjukvård. Grundades i slutet av 1000-talet i Frankrike och hade Antonius av Egypten som skyddshelgon.

Grevinnan d'Aulnoy.

[1650–1705] Fransk författarinna. Är en av litteraturens mest inflytelserika personer. Anses av de flesta som den som införde konstsagan som en egen litterär genre. Hennes mest kända verk är sagorna "Les illustres fées" (1898).

Descartes.

Den Descartes som nämns i texten är troligen den franske vetenskapsmannen och filosofen René Descartes (1596–1650). Är en av vetenskapens mest inflytelserika personer och gjorde sto-

ra insatser inom både matematiken, geometrin och filosofin. Är mest känd för filosofiska uttrycket ”cogito, ergo sum”, jag tänker, alltså finns jag.

Eumaios.

En rollfigur i det klassiska verket ”Odysseen” som skrevs ned någon gång på 700-talet f Kr. Boken handlar om kungen Odysseus och hans tio år långa hemfärd från erövringen av Troja till hemmet på ön Ithaka. Rollfiguren Eumaios är en svinaherde som hjälper Odysseus att gömma sig tills han kan ta makten i sitt hemland.

Filip.

[1116–1131] Fransk kung från 1129 tills sin död år 1131. Var samregent med sin far Ludvig VI. Avled efter ett fall från en häst.

Habent sua fata libelli.

Latinskt uttryck som betyder ”har sitt eget öde”.

Homeros.

[700-talet f Kr] Författare till de båda historiska böckerna ”Iliaden” och ”Odysseen”. Det är dock osäkert när och om Homeros har levt.

Ludvig den tjocke.

[1081–1137] Kung av Frankrike från 1108 tills sin död år 1137. Ägnade en stor del av sin tid vid makten åt att centralisera styret av landet och tvinga de många vasallerna till lydnad. Han namn skrivs i dag oftast som Ludvig VI av Frankrike.

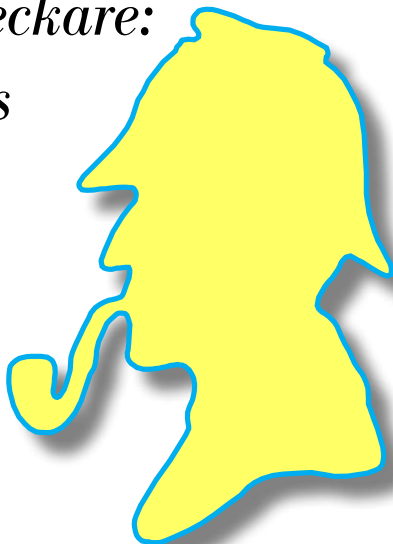
Soest.

En stad i centrala Tyskland med ca 50 000 invånare. Soest ligger ungefär 50 km öster om Dortmund.

*Om du gillade den här e-boken
så kolla in våra deckare:*

- *Sherlock Holmes*
- *Filip Collin*
- *Leo Carring*
- *Asbjörn Krag*
- *Auguste Dupin*
- *Dick Donovan*

Mer info: www.klassiskadeckare.se